

<b>ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ:</b>	<b>ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Ο.Π. Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ</b>
<b>ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:</b>	<b>14/03/2026</b>

**A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Άριστοτέλους, Ἠθικά Νικομάχεια 1103a14-32**

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὕσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖη. οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους. ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν.

**Άριστοτέλους, Πολιτικά Α 1.10-11, 1253 a7-18**

Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶον πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐθὲν γὰρ, ὡς φαμέν, μάτην ἢ φύσις ποιεῖ· λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων· ἡ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῶοις (μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις), ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῶν δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερὸν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν.

**A1 α.** Να χαρακτηρίσετε το περιεχόμενο των προτάσεων που ακολουθούν ως σωστό («Σωστό») ή λανθασμένο («Λάθος») τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με κειμενικές αναφορές από τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου :

1. Οι έμφυτες ιδιότητες είναι δυνατόν να μεταβληθούν με τον εθισμό.
2. Οι ικανότητες της όρασης και της ακοής είναι αποτέλεσμα εξάσκησης.
3. Οι μέλισσες δεν ανήκουν στα «πολιτικά ζώα». (μον. 6)

**β.** Σε ποιο από τα δύο είδη αρετών αναφέρεται ο Αριστοτέλης όταν διδάσκει:

1. *έμπειρίας δειΐται καὶ χρόνου*
2. *τούνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους*
3. *οὔτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί*
4. *τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον* (μον. 4)

**Μονάδες 10**

**B1.** «*Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσῆς ... τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους*» : Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η ηθική αρετή δεν είναι έμφυτη ιδιότητα. Να αναπτύξετε το επιχείρημα με το οποίο προσπαθεί να αποδείξει τη θέση του.

**Μονάδες 10**

## **B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

*Ο Ισοκράτης στο απόσπασμα που ακολουθεί από τον λόγο του «Περί Αντιδόσεως» αναλύει τα στοιχεία εκείνα που διαφοροποιούν τον άνθρωπο από τα υπόλοιπα έμβια όντα.*

Επομένως πρέπει να έχουμε και για τον λόγο την ίδια γνώμη που έχουμε για τις άλλες ασχολίες, να μην κρίνουμε διαφορετικά όμοια πράγματα και να μη δείχνουμε εχθρότητα απέναντι σε τέτοιο πράγμα, που απ' όλα τα φυσικά χαρίσματα των ανθρώπων έχει αποφέρει τα περισσότερα αγαθά. Γιατί σε όλα τα άλλα που έχουμε, και τα οποία ανέφερα ήδη, δεν ξεχωρίζουμε από τα ζώα, και μάλιστα είμαστε κατώτεροι από πολλά απ' αυτά στην ταχύτητα, τη δύναμη και σε άλλες ικανότητες. Επειδή όμως έχουμε την ικανότητα να πείθουμε ο ένας τον άλλον και να δηλώνουμε καθαρά προς εμάς τους ίδιους αυτά που θέλουμε, όχι μόνο απαλλαγίκαμε από τη ζωή την όμοια με των θηρίων, αλλά συγκεντρωθήκαμε και χτίσαμε πόλεις, φτιάξαμε νόμους, ανακαλύψαμε τις τέχνες και σχεδόν όλα όσα επινοήσαμε τα βρήκαμε με τη βοήθεια του λόγου. Ο λόγος είναι εκείνος που θέσπισε νόμους για το δίκαιο και το άδικο, το καλό και το κακό. Αν δεν υπήρχαν οι διατάξεις τούτες, θα ήμασταν ανίκανοι να συμβιώσουμε. (Ισοκράτης, Περί Αντιδόσεως 253-254)

Ποιος είναι ο ρόλος του «λόγου» στη δημιουργία και την οργάνωση των πόλεων σύμφωνα με το απόσπασμα από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη και το παράλληλο κείμενο;

**Μονάδες 10**

**B3.α γένεσιν, έμπειρίας, πεφυκότων, παρεκκλίνον, φερόμενος, τεχνών:** Να γράψετε από ένα νεοελληνικό ομόρριζο ουσιαστικό, απλό ή σύνθετο, των λέξεων αυτών. (μον. 6)

**β. λόγος, κοινωνία:** να γράψετε για κάθε λέξη μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχουν στο αρχαίο κείμενο. (μον. 4)

**Μονάδες 10**

**B4.** Επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

1. Η τρίτη περίοδος της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη εκτείνεται από το:

α. 343 π. Χ. έως το 322 π. Χ.

β. 335 π. Χ. έως το 322 π. Χ.

γ. 324 π. Χ. έως το 322 π. Χ.

2. Βασική πηγή σήμερα για τον θάνατο του Αριστοτέλη είναι:

α. ο Ασπάσιος

β. ο Διογένης ο Λαέρτιος

γ. ο Απολλόδωρος

3. Η σημασία της Ακαδημίας έγκειται στο ότι:

α. προωθούσε την επιστημονική έρευνα

β. προωθούσε τις απόψεις του Πλάτωνα

γ. ανέδειξε μεγάλους επιστήμονες

4. Θέμα του Α' βιβλίου του έργου «'Ηθικά Νικομάχεια» είναι:

α. οι ηθικές αρετές

β. οι ηθικές και διανοητικές αρετές

γ. η ευδαιμονία

5. Για τη διαμόρφωση της θετικής και επιστημονικής ψυχοσύνθεσης του Αριστοτέλη καθοριστικό ρόλο είχε:

- α. ο πατέρας του
- β. ο Εύδοξος
- γ. ο Πλάτων

Μονάδες 10

**Γ.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, Πλάτωνας, Απολογία 31a-c**

Ο Πλάτωνας στον λόγο του Απολογία Σωκράτους παρουσιάζει τον Σωκράτη να εκθέτει τον τρόπο με τον οποίο προτίθεται να απολογηθεί, να αποκρούει τις κατηγορίες που έχουν διατυπωθεί σε βάρος του για αθεΐα και διαφθορά και να αναφέρεται στη ζωή και τη δράση του. Στη συνέχεια, ο Σωκράτης κάνει τις αντιπροτάσεις του για την ποινή που πρέπει να του επιβληθεί και τέλος απευθύνεται προς τους δικαστές που τον καταδίκασαν σε θάνατο, αλλά και σε αυτούς που τον αθώωσαν.

[31a] οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὄλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἄνυτῳ, ῥαδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψειεν κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὧν τοιοῦτος οἶος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθὲνδε [31b] ἂν κατανοήσαίτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ πάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν ἀεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς, καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοὶ ὅτι οἱ κατήγοροι τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι [31c] παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἦτησα. ἱκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

**φείδομαι:** σπλαχνίζομαι, λυπάμαι

**κήδομαι:** λυπάμαι

**ἀπαναισχυντέω-ῶ:** ἔχω την αναίδεια

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

**Γ1.** Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «**ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ... ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς**»

Μονάδες 20

**Γ2.** Λαμβάνοντας υπόψη σας το απόσπασμα: «**καί εἰ μὲν τι ἀπό...πενίαν**» να εξηγήσετε με ποιο επιχείρημα ο Σωκράτης αντικρούει την κατηγορία για διαφθορά.

**Μονάδες 10**

**Γ3α.** Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

**ῥαδίως:** τον ίδιο τύπο στον συγκριτικό βαθμό

**ἐμαυτοῦ:** την αιτιατική πληθυντικού στο ίδιο πρόσωπο και γένος

**πατέρα:** την κλητική ενικού

**μάρτυρα:** την δοτική πληθυντικού

**Μονάδες 4**

**Γ3β.** Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

**ἀποκτείναιτε:** το α' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή

**δεδόσθαι:** το γ' ενικό ευκτικής αορίστου ενεργητικής φωνής

**ὄρατε:** το β' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής

**λαμβάνων:** το β' πληθυντικό οριστικής υπερσυντελικού μέσης φωνής

**παρασχόμενοι:** το β' ενικό προστακτικής αορίστου μέσης φωνής

**ἐπραξάμην:** το γ' ενικό προστακτικής παρακειμένου μέσης φωνής

**Μονάδες 6**

**Γ4α.** Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των ὀρων με έντονη γραφή:

**ῶν:** είναι.....στο.....

**τό ἡμεληκέναι:** είναι.....στο.....

**ἀρετῆς:** είναι.....στο.....

**πάντα:** είναι.....στο.....

**ἀπαναισχυντήσαι:** είναι.....στο.....

**Μονάδες 5**

**Γ4β.** καί εἰ μὲν τι ἀπό τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμεν, εἶχον ἄν τινα λόγον: Να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου (1 μονάδα) και να τον μετατρέψετε ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο (4 μονάδες)

**Μονάδες 5**